

eenige overeenkomst met het latere Libertijnsche. En voorts werd het destijds nog niet gekenmerkt door leerstellige afwijking: de quaestien, die erbij betrokken waren, lagen nog uitsluitend op het gebied van de politiek en van het kerkrecht. In de politiek gold het de wijze, waarop hulp bij Duitschland moest gezocht worden; en degenen, die op dit punt met den Prins van Oranje medegingen, hadden, hiermede in verband, ook bezwaar tegen de vereeniging der Nederlandsche Kerken in een Gereformeerd kerkverband.

Dat op kerkelijk gebied het verschil bepaaldelijk hierin gelegen was, is onmiskenbaar, b. v. uit den zoo even aangehaalden brief van Reael aan Canter van 17 Juli '70, waarin hij o. a. zegt, dat hij en »de Hollanders" (nl. de naar Emden uitgewekenen, in hunne meerderheid) thans bezwaar hadden tegen het opstellen eener voor Duitschland bestemde Apologie, waarin de Nederlandsche Gereformeerden tezamen vereenigd en dan juist als Gereformeerden zouden optreden; om dezelfde reden, als waarom zij vroeger ook afgeslagen hadden het »versoec van onderteykeninghe van eenighe articulen", en het »versoec van onderhoudinghe int gemeene der verstroyder dienare". Dit laatste verzoek nl. gold (gelijk ook door Prof. Fruin herinnerd wordt, blz. 22) het voorstel, dat Marnix en Van der Heyden, uit naam van de Nederlandsche Gereformeerde Kerken te Heidelberg en te Frankenthal, aan de Nederlandsche zusterkerken gedaan hadden, in hunnen brief van 21 Maart '70 (afgedrukt door Prof. J. J. van Toorenenbergen, *Philips van Marnix van St. Aldegonde, Godsdiensstige en kerkelijke geschriften*, Aanhangsel, 1878, blz. 4—38). En het andere verzoek kan alleen betrekking hebben, niet (gelijk Prof. Fruin onderstelt, blz. 19) op »zekere" geheel onbekende, »geloofsartikels", die Hermannus Moded in Emden zou zijn komen aandringen, maar op de zeer bekende artikelen van de in November 1568 te Wezel gehouden samenkomst van een groot aantal leiders en woordvoerders der Nederlandsche Gereformeerden (afgedrukt door schrijver dezes, naar het nog voorhanden zijnde authentieke stuk, in de *Werken der Marnix-Vereeniging*, Serie II, Deel III, 1889; ook afzonderlijk uitgegeven als *Acta van de Nederlandsche Synoden der zestiende eeuw*, 1889; blz. 9—41); welke artikelen niet te beschouwen zijn (naar de gissing van Prof. Fruin, blz. 27 vg.) als »een transactie tusschen rekkelijken en preciesen", maar geheel en ten volle in den geest zijn van de Emdensche Synode van 1571, wier stilzwijgen over die Wezelsche artikelen zeker niet »bevreemdend" kan zijn, daar in eene bloote opteekening van kerkelijke besluiten, zonder bijvoeging van overwegingen, gelijk de Emdensche Acta zijn, toch wel niet herinnerd kon worden aan hetgeen een aantal personen op eene particuliere samenkomst vroeger hadden afgesproken. Dat op die artikelen door Reael gedoeld werd, is te meer waarschijnlijk, daar het, blijkens hunne onderteekeningen zelve (a. w., blz. 36—41), inderdaad Moded geweest is, die zich na de samenkomst in November 1568 daarvoor zeer beijverd heeft, en daar bij de vele onderteekeningen geene gevonden wordt uit den kring van Reael.

Diezelfde afkeerigheid van een Gereformeerd kerkverband, waarin